

hogy az ne menjen túl a legkiáltóbb visszaélések üldözésén és ne fajuljon a termelés és forgalom vexációjává. Megemlékezik még a részvényjog reformjáról, a korlátozott felelősségű társaságról szóló törvényről, a jelzálogjog reformjáról és a bolettatörvényről, mint oly jelenségekről, amelyek a gazdasági racionalizáció céljának állanak szolgálatában. Konklúziója az, hogy Európának önmagára kell eszmélnie, az igazságtalan és irracionális békeszerződéseket revideálnia kell és meg kell teremtenie a gazdasági együttműködés ama minimális biztosítékait, amelyek nélkül a maga sűrű népességével és kivitelre szorultságával el kell pusztulnia, ha a világgazdaságot nem képes olymódon megszervezni, hogy fölös gazdasági termelvényei számára újból felvevőképes piacok fejlődjenek.

„Kartelltörvény és iparvisszafejlesztés“ címen a Cobden-szövetségben *Fellner Pál* folyó évi október 24-én előadást tartott, melynek gondolatmenete a következő volt:

Soha gazdasági kérdés ferdebb — mondhatni eltorzítottabb — beállításban nem szerepelt, mint a kartellkérdés, aminek oka abban keresendő, hogy politikumot csináltak ebből a tisztán közgazdasági kérdésből. Hozzájárult ehhez a gazdasági vilákrizis, amelynek folytán elmosódnak a határok a politikai és a gazdasági élet között. Politikusaink nyilvános szerepléseik alkalmával kénytelenek a gazdasági helyzetet javító rendszabályokat ígérni, amellettt bűnbakot keresni, természetesen olyat, amelynek támadása a tömegek érdekeit látszólag ne érintse. Ugyanígy járnak el a krízist legerősebben sínylő mezőgazdaság egyes exponensei is. A tömegek fogékonyak a hatásos jelszavak iránt és így született meg az az atmosféra, amely a kartellkérdés objektív tárgyalását majdnem lehetlenné teszi.

A kartell nem egyéb, mint az egyedüli védekezési lehetőség a túltermelés folytán bekövetkező elpusztulás ellen. A kartell törvénnyel szemben támasztott aggályok két csoportba oszthatók: elvi aggályok általában minden kartell törvénnyel szemben és speciális aggályok a magyar tervezettel szemben. Az elvi aggályok arra vonatkoznak, hogy minden kartell törvény már a deliktumok ismérvei szabatos körülírásának lehetetlensége folytán is — eddig nem ismert új kockázatokat jelent a vállalkozó tőke részére, mert máról-hólnapra teljesen megváltoztathatja egy iparág értékesítési lehetőségeit, azonkívül az egyéni értelmezésnek, amely az óriási horderejű ítéletek szempontjából döntő, tág teret nyit (jó erkölcs, meg nem okolt korlátozás, kizsákmányolás, méltányosság). Ez a kockázat szükségképen vissza fogja riasztani a vállalkozó tőkét, úgy új, vállalatok létesí-

tésétől, mint a meglévők bővítésétől és racionalizálásától, de a vállalatok meglévő termelését is csökkenteni fogja. És ezt oly időben, mikor a vállalkozó kedvre nagyobb szüksége van az országnak, mint valaha is volt, és pedig úgy a munkanélküliség és a lakósszágszaporulat, mint a kereskedelmi és fizetési mérleg, mint a szociális teherbírás, mint a mezőgazdaság legmegbízhatóbb fogyasztórétegének fejlesztése szempontjából. Inkonzekvencia a kartelltörvény ugyanakkor, amikor a kormány az új iparfejlesztési törvényt nyújtja be, mikor megrendezik a Magyar Hetet és általában propagálják a hazai termelés fokozásának szükségességét, de ország-szerte kárhozzátják az egyikét is.

A főbb speciális aggályok a magyar tervezettel szemben, hogy a kockázatokat halmozza azáltal, hogy túlságosan sokat akar felölelni; még a szabatosság elérhető mértékét sem közelíti meg; a szerződések deponálási kötelezettségét rendeli el, ezzel bő alkalmat nyújtva indiskréciókra; a Kartellügyi Bizottságból a gyáripar képviselőit kihagyja. Inkonzekvens, hogy közérdekből lehetővé teszi egy kartell hatálytalanítását azon a címen is, hogy az valamely outsider létét veszélyeztetni, holott ez csak árleszállítások által történhetik és erkölcstelen, hogy hatálytalaníthatóvá, vagy bíróilag megváltoztathatóvá teszi a kartellt egy outsider vagy egy kartelltag magánjogi keresete alapján is, ami ezek részére nyílt felhívás zsarolásra. Üzleti könyvek lefoglalhatósága és házkutatás is örökös vexaturákat fognak jelenteni. A tervezet szerint illetékes kartellbíróság és rendes bíróság az iránta érzett korlátlan tisztelet mellett sem alkalmas ezen nagyfokú közgazdasági gyakorlati tapasztalatot és áttekintést megkövetelő feladat elvégzésére, emellett a tervezet szerint nem is vizsgálhatja az ítélet kihatásait egyéb a nehezményezett kartellal szervesen összefüggő alakulatokra. A korlátlan pénzbüntetés általában szokatlan, emellett a teljes jóhiszeműséggel eljárók is ki lehetnek a tervezet szerint ilyenek téve. A nemzetközi kartellekbe való bekapcsolódásunk kartelltörvény esetén elképzelhetetlen, holott ez sok setben eminens érdeke az országnak. Elképzelhetetlen pedig azért, mert egy nemzetközi kartellnak legtöbb esetben egy belföldi kartell az előfeltétele, márpedig ki fogadjon el bennünket egyenrangú tárgyaló félnek, ha az az előfeltételt jelentő belföldi kartell és ezzel együtt a nemzetközi kartell is Magyarország által egyoldalúan bármikor hatálytalanítható.

A gyakorlati szempontok óva intenek minden mégolyan enyhe kartelltörvény megcsinálásától, mert az elvi aggályok nem küszöbölhetők ki. A német kartelltörvényre való hivatkozás nem döntheti meg ezt az állítást, mert Németországnak rendkívül fejlett ipara van, azonkívül ha hibát követett el, azért még nem kell utánoznunk, különösen ha tekintetbe

vesszük, hogy éppen a velünk leghevesebb versenyben álló országok mennyi böcs önmérséklettel kezelik ezt a kérdést, mert egyikükben sincs kartelltörvény és szabad fejlődést engednek az iparuknak. Esetleges visszaéléseket adminisztratív rendszabályokkal is meg lehet — a mai törvényes állapoton belül — szüntetni.

JOGIRODALOM

A Tébe 1930. évi országos pénzügyi kongresszusának irományai. Vélemények. A jogászközönség és elsősorban az ügyvédség csak örömmel üdvözölheti, ha a gazdasági élet különböző érdekképviseleteti, a közgazdasági élet és a jogalkotás valamint a jogalkalmazás problémáit saját szemszögükből és saját tapasztalataik alapján megvitatják és kívánságaikat és tapasztalataikat a jogászközönségnek is hozzáférhető alakban közlik. Különösen a magánjog és a hiteljog terén, melyeknek problémái elválaszthatatlanok a gazdasági háttér vizsgálatától és ahol az objektív szakszerűség a jó törvényhozásnak és jogalkalmazásnak feltétlen követelménye, az ilyen érdekképviseleti különböző szempontok eredőjeként jöhet létre olyan törvényalkotás és törvényértelmezés, joggyakorlat, mely a nemzet gazdasági szükségleteit kielégíti és a gazdasági fejlődést, a válságból való kilábolást megkönnyíti. A Tébe véleményei olyan szakszerű és olyan nivós hozzászólásokat tartalmaznak, hogy a törvényhozó és jogalkalmazónak megszívlelésre alkalmasak és segítségül szolgálhatnak a jogfejlődés irányára nézve.

A vélemények két magán és hiteljogi, egy adóügyi és egy elsősorban közgazdasági kérdéssel foglalkoznak, de mindegyiknél a jogi és közgazdasági kérdések szoros kapcsolatban vannak. A két speciálisan magánjogi és hiteljogi kérdés egyike a jelzálogi törvény végrehajtása körüli tapasztalatokra és esetleges változtatásokra vonatkozik kapcsolatban az ingatlan végrehajtással, a másik pedig a cégbíróságnak az utolsó időben megkívánt alapszabálymódosításokra vonatkozó gyakorlatára tesz fel kérdést.

A jelzálogtörvénnyel kapcsolatban a vélemények alapján örömmel állapítjuk meg, hogy lényegesebb bajok nincsenek. Ami nehézség részletkérdésekben van az inkább egyes szakaszoknak a bírói gyakorlatban való túl körülményes és formális értelmezésén múlik. Főleg a rangfeljegyzés és fentartás intézménye valamint az erről a jogról az adós részéről való lemondás körül vannak nehézségek. Erről a kérdéstről írnak Dr. Kováts